

az avar kori árokrendszerrel megállapítani nem lehetett, mivel az érintkező részt a résfal kialakításakor igen jelentősen megbolygatták. Nagyjából a 6-os út középvonalában egy középső neolitikus gödör maradványait sikerült részlegesen megmentenünk, az építkezést ideiglenesen lezáró ún. szádfal lehelyezésével jelentősen megbolygott állapotban. Betöltése nagy mennyiségben tartalmazott kagylóhéjakat, alatta gyenge tüzelésnyomokat tudtunk megfigyelni. Megállapíthattuk, hogy a 6-os sz. út É-i oldalán előkerült középső neolitikus település DK felé, a Duna irányába tovább terjed, mint azt korábban feltételeztük. Kis intenzitású nyomait az avar kori település feltárásakor a 6-os sz. út D-i oldalán is sikerült megfigyelni.

2011. szeptember 13–20. között a Növény utcai csomópont „A” területén, a telekhatároló kerítés elbontása után, a lehumuszolt mintegy 260 m²-nyi területen, összesen 33 régészeti objektumot dokumentáltunk, amelyek többségükben kapcsolódtak a 2010-ben feltárt jelenségekhez. A gázvezeték két oldalán egymásba ázott gödrök komplexumát tártuk fel a DVK legfiatalabb, *zselizi-időszak*ából, amelyek mindkét irányban a védősáv alá húzódtak, így teljes kibontásukra csak a vezeték kiváltását követően kerülhet sor. A 27. szelvény Ny-i végében feltárt gödrök viszonylag sok leletet tartalmaztak. A Ny–K irányú 35. szelvény D-i sávjában, Ny felé egyre ritkuló újkőkori települési jelenségeket tapasztaltunk. A K-i részben még néhány kevés kerámiatöredéket tartalmazó kisebb gödört és oszlophelyet tártunk fel ebből a korszakból, míg a szelvény középső szakaszán már csak az egymással párhuzamosan ÉK–DNy-i irányban futó, vélhetően a *középkorra* keltezhető árkok folytatását találtuk meg. A szelvény Ny-i vége üres volt, jelezve az újkőkori területhasználat Ny-i szélét ebben a sávban.

2011. október 27. és november 14. között a Növény utca ÉNy-i szakaszán a lelőhely még megmaradt jelenségeinek kutatását a burkolat felszedését követő földmunkáknál folytatott szakfelügyelet során végeztük el. Teljes feltárást a korábban már vizsgált esővízelvezető csatorna (Rocla) beásásáig végezhetünk, a csatorna és a szintén már átvizsgált E rámpa közötti háromszög alakú területet szondázó jelleggel vizsgálhattuk. Az átkutatott 1300 m²-en több mint 70 régészeti jelenséget tudtunk feltárni és dokumentálni. (A jelenségek számozása a 2010. évi ásatáshoz igazodva történt.) A terület É-i és D-i szakaszán az erőteljesebb bolygatás miatt csak néhány objektumot találtunk. A terület középső részén viszont több gödör alsó részét, valamint egy nagy kiterjedésű gödörkomplexum részletét is meg tudtuk figyelni. Egy ÉNy–DK irányú oszlopsor egy újabb oszlopos szerkezetű épület Ny-i oldalát jelezte. Előkerült az épülethez tartozó középső tartóoszlopok egy része is. A keltezhető régészeti jelenségek mindegyike a középső neolitikumba, a DVK fiatalabb szakaszába, a *zselizi időszak*ba sorolható. A szakfelügyelet során előkerült a 2010-ben megfigyelt (*középkori?*) árkok folytatása is.

2011. november 15–16-án közel 170 m²-nyi terület K-i sávjában összesen 23 régészeti objektumot dokumentáltunk, amelyek többségükben kapcsolódtak a 2010-ben, ill. a 2011. szeptemberben feltárt jelenségekhez. (Számozásuk a 2010. évi ásatáshoz igazodva történt.) Korábban már előkerült gödörobjektumok folytatása mellett, rendszert alkotó oszlophelyeket is találtunk, amelyek vélhetően egy újabb ÉNy–DK tájolású

oszlopszerkezetes épülethez tartoztak. A keltezhető objektumok mindegyike a középső neolitikumhoz, a *zselizi-időszak*hoz köthető.

A védősáv Ny-i zónájában korábban több közmű (gázelosztó, elektromos, illetve távközlési kábel) létesítésekor súlyosan károsították a lelőhelyet, ott csak töredékes régészeti jelenségeket tudtunk megállapítani.

M. VIRÁG ZSUSZANNA

49. Budapest, XXIII. Soroksár, Péteri-major (KÖH 15737)

H? Á?

2011. május 4-én a Budapesti Történeti Múzeum Középkori Osztályára bejelentés érkezett, hogy Péteri-major használaton kívüli (ám a környék lakossága által rendszeresen bolygott) homokbányájában, egy gödörben, emberi lábszárcsontok látszanak ki a földből. Május 5-én a helyszínen megállapítottuk, hogy valóban régészeti korú sírról van szó: Ny–K tájolású, háton fekvő, nyújtott helyzetű csontvázat bontottunk ki, melynek egyetlen melléklete a bal kéz ujjai között-alatt előkerült vasár(?) töredéke volt. Pontos datálása a későbbi C¹⁴ vizsgálat eredménye alapján lehetséges, de jellege, tájolása, valamint a környéken található 10–11. századi temetők alapján feltételelesen a honfoglaláskorra – kora Árpád-korra valószínűsíthető. A sír környékén további temetkezések lehetnek, melyek pillanatnyilag közvetlenül nem veszélyeztetettek.

TÓTH ANIKÓ

50. Buggy, Felsővány

(KÖH 77349)

(Pest megye) Sza, A, H, Á, I

A korábban teljesen ismeretlen, a mezőgazdasági munkálatok miatt bolygatott és veszélyeztetett lelőhely első leleteit fémkeresőt használó civilek találták meg, és ők értesítették 2011 februárjában a Pest Megyei Múzeumok munkatársait. A leadott leletek között mintegy 50 db, 10. századra keltezhető aranyozott ezüst övveret, ruhaveret, ruhadísz szerepelt. A bejelentés után, még februárban helyszíni szemlét tartottunk. A kissé kiemelkedő dombháton talált szórványos embercsontok megerősítették a feltételezést, hogy egy honfoglalás kori temetőt bolygatott meg a mezőgazdasági művelés. A domb aljában szarmata kori és kora Árpád-kori kerámiatöredékeket találtunk.

A művelés alatt álló, március – április folyamán is tárcsázott, majd bevetett területen a hitelesítő, leletmentő feltárás április 5–8. között valósulhatott meg. Az elvégzett munka hatékonyságához jelentősen hozzájárult a bejelentők, valamint néhány civil és szakmai résztvevő önzetlen, önkéntes segítsége.

A dombtetőn, a leletek felszíni sűrűsödésének helyszínén, egy 40 m hosszú, ÉNy–DK irányú kutatóárkot húztunk, valamint két végén, egy-egy derékszögben csatlakozó, rövidebb, 15, ill. 20 m hosszú kutatóárkot. Sírfoltokat a hosszú kutatóárok ÉNy-i végében regisztráltunk, és itt egy kisebb szelvényt alakítottunk ki.

Az ásatás eredményeként három 10. századi sír került elő figyelemre méltó leletanyaggal. Az egyik sír melléklet nélkülinek

bizonyult, de egy másikban a halott harcossal együtt temették el nyiltartó tegezét és lószerszámzatát, vas kengyelpárral, valamint csont oldaltaggal ellátott zablával. A legkiemelkedőbb leletanyag a harmadik sírból került elő: az eltemetett férfi előkelő rangjára aranyozott ezüstveretes díszöve és tarsolyának fedőlemeze utalt. A sírban ezeken kívül lócsontokat, lószerszámzat és íjászfelszerelés maradványait tártuk fel. A klasszikus honfoglalás kori motívumkincsel díszített lemez kompozíciója egyedi, kidolgozása magas művészi és technikai színvonalat képvisel.¹²

2011. augusztus 22-től négyhetes tervásatás keretében megpróbáltuk lehatárolni a temetőt. Mintegy 1000 m²-en volt lehetőségünk régészeti kutatást végezni. A tavasszal feltárt 3 sír mellett további 19, a honfoglalás korára keltezhető sírt azonosítottunk, és tártunk fel. Tájolásuk Ny–K-i volt, sok esetben koporsós temetkezés nyomait is meg lehetett figyelni. A vázak, és a vastárgyak igen rossz megtartásúak voltak. A sírok részben É–D-i sorokat alkottak, a tavasszal megtalált sírok az eddig feltárt temető rész központjában helyezkedtek el. Leletanyag csak néhány sírban volt: a 20. sírban a lábak (és a koporsó) fölé helyezett lószerszámot (csikózábla, nemesfémmel díszített kengyelpár, hevedercsat), valamint fémdíszes hüvelyű kiskést találtunk; további néhány sírban nyitott ezüst karikaékszereket; vas (börkiszűrő) árat, bronz huzalkarperec-párt, és egyszerű pántgyűrűket.

A feltárás és a felszínen gyűjtött leletek tanúsága szerint a domb gerincén, a temető D-i oldalán több gazdag férfi és női sír is elpusztulhatott a talajerózió és a mezőgazdasági művelés következtében. A megtalált sírok döntő többsége is a humuszhatáron mozgott, a jelek szerint csak a mélyebbre ásott sírok menekültek meg a pusztulástól. A 15. objektum nagy méretű, újkori beásásnak bizonyult, ennek É-i oldalánál is bolygatott csontokra, és egy négyzetes, aranyozott ezüst női ruhaveretre bukkantunk – nem kizárt, hogy ez a gödör még további sírokat is érintett.

Egy DK–ÉNy tájolású, rossz megtartású váz esetében csak a hosszúcsontok töredékei maradtak meg. A sír ÉNy-i végében kerámia talptöredéket és egy üveg ivókürt maradványait találtuk meg. A sír valószínűleg avar kori volt. Még egy hasonló tájolású sír került elő az ásatás során, ennek melléklete nem volt.

Nyolc szarmata kori sírt is találtunk, ezek nagy része bolygatott, rablott volt. Két sír esetében a váz teljesen hiányzott, csak üvegpaszta és karneol poliédeses gyöngyök kerültek elő ezekből, ill. egyikben bronzkulcsocska (vagy kulcs alakú amulet). A feltárt terület ÉÉK-i harmadában néhány körárkos temetkezést is feltártunk. Az itt talált, mély sírok szintén rablottak voltak, a csontok nagy része hiányzott. Egyik sírban vaskés, és vörös anyagú, korongolt tálka került elő. Három bolygatatlan szarmata kori sírt azonosítottunk: egy női sírban bronz- és vaskarperecet találtunk, egy férfi és egy kisgyermek szorosan egymás mellé ásott sírjában vas-, ill. ezüstfibulára, üvegyöngyre, valamint szürke fazékra bukkantunk.

Az ásatási terület sarkainál kutatóárkokat húztunk, ezekben szórványosan további objektumok feltárait dokumentáltuk. Több ismeretlen korú, szinte teljesen leletmentes gödört és árkot is dokumentáltunk, ezek egy része a korábbi sírokat is bolygatta. A feltárás során összesen 54 objektumot dokumentáltunk.

Munkatársak: Batizi Zoltán, Farkas Zoltán, Patay Róbert, Ráczi Miklós régészek; Jakucs János, Kóka István, Kovács Dömötör, Sima Gábor, Szászvári Linda ásatási technikusok; Érdi Benedek geodéta; Berta Norbert, Bodri Máté, Fehér Péter, Giedl Dániel, Hegyi Borbála, Király Edit, Kurucz Máté, László Anett, Mellár Balázs, Mihácsi-Pálfi Anett, Szatmári Júlia, Szűcs Melinda, Vámos Dávid, Varga Zsuzsa régészhallgatók; Greman István, Gudmon Sándor, Kosztolányi Gyula, Ráczi Bernát, Ráczi Nándor, Tóth György, Kozma Tibor, Gundel Ágnes, Kelemen Szabaszian, Meleg József, Szabó Lőrinc.

FÜREDI ÁGNES – RÁCZI TIBOR ÁKOS

51. Bükkábrány, Bányaterület, VII. lelőhely, Vasúti-dűlő II.

(KÖH: 55321)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) U, Sza

A lelőhelyt 2006-ban, a Mátrai Erőmű Zrt. bányaműveléséhez kapcsolódó terepbejárásokon azonosították a miskolci Herman Ottó Múzeum munkatársai.¹³ Ezt követően 2011. június 16. és 2011. november 30. között, közel 3 hektáron, egy AVK és egy szarmata település került feltárára. Az ásatási felszín folyamatos bővítésével közel 500 régészeti objektumot tártunk fel.

Az objektumok túlnyomó része a nagy kiterjedésű, AVK korú településhez tartozott. Ezen belül egy igen komplex telepstruktúrát sikerült feltérképezni: az ÉNy–DK-i tájolású agyagkitermelő gödrök között, azoktól DK-re eltolva helyezkedtek el a cölöphelyek által jelzett házak, amelyekből DK-re kerültek elő a zsugorított csontvázas, melléklet nélküli temetkezések. Mindezt É, ÉNy-i irányból szegényes leletanyagú, nagy méretű és szabálytalan alakú szemetesgödrök határolják.¹⁴

KALLI ANDRÁS – SIMON LÁSZLÓ – TUTKOVICS ESZTER

52. Bükkábrány határa

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) U, R, Sza, Á

A Mátrai Erőmű Zrt. bükkábrányi bányája fejlesztési üteméhez igazodva 2011-ben örökségvédelmi hatástanulmány készítése során Bükkábrány, Csincse és Vatta közigazgatási határában 391,3 ha nagyságú területen végeztünk terepbejárást. E területet érintő régebbi bejárásokkal együtt összesen közel 162 ha kiterjedésű területen dokumentáltunk régészeti lelőhelyeket. A rendkívül intenzív régészeti érintettségre a térség földrajzi

12 A tarsolylemez fotóját lásd.: Kvassay Judit szerk.: Régészeti kutatások Magyarországon 2011–2014. Budapest 2016, hátsó borító.

13 RKM 2006, 185.

14 A részletes tanulmány: Kalli András – Tutkovics Eszter: Középső neolitikus és szarmata település Bükkábrány határában. (Előzetes jelentés a Bükkábrány, Bánya VII. [Vasúti-dűlő] lelőhely 2011-ben végzett régészeti feltáráisáról) In: Kvassay Judit szerk.: Régészeti kutatások Magyarországon 2011–2014. Budapest 2016, 18–29.